Veteran, at give et lille Bidrag i Debatten.

Først maa jeg bede Læseren se tilbage paa de forskellige historiske Begivenheder inden for vort Lands Grænser, der har affødt og udviklet de nuværende Situationer.

Imellem Krigen 48 og 64 er de to mest fremtrædende Fænomener i Folkelivet: den „grundtvigske" Bevægelse og „Frihedsbevægelsen". Pietismen begyndte vel omtrent ogsaa paa denne Tid, kommende sydfra som en hernhutisk Vækkelse, der forenede sig med de saakaldte „stærke Jyder" og senere paa sin Vandring dannede Grundlaget for „Indre Mission", der dog først en Del Aar senere forsøgte Arbejdet paa socialt Omraade.

Efter Krigen 64 begynder Kvinderejsningen, fremkaldt dels ved en Kulturbevægelse, der gik over det meste af Verden, dels ved den Nødstand Landet var kommen i, der tvang Kvinden til at søge Selverhvervv ud over Lærerindestillingen, der til de Aar var den eneste offentlige Vej, som nogenlunde kunde siges at staa hende aaben.

I umiddelbar Følge med Kvinderejsningen kommer „Oppositionens" Rejsning, baade paa det politiske og literære Omraade, og endelig 4de Standens Rejsning.

Disse tre Folkebevægelser ere saaledes sammenvævede, at de maa ses i Lys af hverandre for at forstaas.

Paa Sværdsiden er Navnet „Brandes" det, man først træffer paa som imødekommende Kvindebevægelsen. Overlægen paa Alm. Hospital af dette Navn var den første, der gav Kvinder Adgang til Arbejde paa sine Omraader. Efter ham er Dr. Georg Brandes den, der slog det første egentlige Hovedslag for denne Sag (bl. a. ved Oversættelsen af Stuart Mills Bog: om Kvindens Undertrykkelse), og bragte den, om man saa maa sige, i Fart. Han blev af afgørende Betydning for Kvindebevægelsen, selv for dem, der ikke delte hans Livssyn.

I Begyndelsen af den politisk-literære Oppositions Rejsning stiftede Dr. E. Brandes og Hørup Dagbladet: „Politiken", der blev Oppositionens egentlige Livsaare, hvad den dog ikke kunde blive og vel heller ikke vilde være for de to andre Rejsninger, men den har været en stor Støtte for begge udadtil.

Naar man ser hen til de Midler, Oppositionen har benyttet for at naa den Stilling og Indflydelse, den nu indtager, er det Pressen og Skønliteraturen, der er de mest fremtrædende. Men paa det sidste Omraade gør sig den underlige Inkonsekvens gældende, at baade Dr. E. Brandes og mange af vore dygtigste Skribenter først hjælper til, at Kvinden kan rejse sig af den forsumpede Tilværelse, Forholdene paa mange Maader har holdt hende i, hjælper hende frem til Lys, Arbejde og Luft, for bagefter at reducere hende til denne ynkeligste af alle Skabninger, saaledes som de nu ynde at fremstille hende.

(Fortsættes)

Kvindelige Fabriksinspektører.

Som bekendt har man flere Steder i Udlandet ansat kvindelige Fabriksinspektører ved Fabriker, som særlig beskæftiger Kvinder. Det synes da ogsaa at være saa indlysende fornuftigt, at det ligefrem maa følge af sig selv, som den eneste rimelige Ordning af disse Forhold.

Tusinder af Kvinder lever Dag ud og Dag ind indenfor Fabrikkernes Mure, skulde der da ikke kunne anvises disse en eneste Kvinde, som de med en lille Smule Haab kan henvende sig til, om de føler sig forurettede? Man er jo ikke saa naiv at tro, at Fabrikker altid og allevegne er rene Mønster-Institutioner — saa havde jo ogsaa mandlige Inspektører været overflødige.

I Udlandet skal man have gjort den Erfaring, at arbejdende Kvinder — som Regel — er for beskedne — muligt ogsaa frygtagtige for at faa det endnu værre, at de ikke gaar til de mandlige Fabriksinspektører med deres Klager, men i Stilhed bærer dem hos sig selv; derimod gaar de lettere og mere tillidsfuldt til en kvindelig Inspektør og man har herved indvunden den for Kvinder endnu glædeligere Erfaring, at en eneste kvindelig Inspektør skal paa kort Tid kunne udrette langt mere end en stor Skare mandlige har udrettes i Aarevis: de faar Arbejderskerne i Tale, har lettere ved at faa Klagerne frem og derved at faa dem afhjulpne.

Ved et offenligt Møde i Rømersgade blev for nogen Tid siden fremdraget nogle Eksempler paa, hvorledes det saakaldte „Børnesystem" bliver indført hist og her. Man antager unge Piger i Konfirmationsalderen, lader dem arbejde ved Maskinerne nogle Formiddagstimer og yder dem derfor et Vederlag, langt, langt under, hvad et voksent Menneske vilde gøre Krav paa for det samme Arbejde. Ved denne billige Arbejdskraft: Børnearbejde; den billigste, som Samfundet vel endnu er i Stand til at opdrive, — alt imens voksne, arbejdsdygtige Kvinder kan have Vanskelighed ved at faa Lov til at arbejde, kan en „dygtig" Forretningsmand drive sin Bedrift op til en Konkurrencedygtighed, som hans ærede Kolleger vel faar at mærke. Men hvad der i første Række maa ligge os paa Sinde, — hvorledes er en saadan Flok Smaapiger stillet, om der kommer en Kurre paa Traaden? Hvorledes vil disse se paa „Hr. Inspektøren", naar denne med eller uden Følgeskab af deres mægtige Chef, tager „Lokalerne" i Øjesyn? Det skal utvivlsomt gaa haardt til, før de betror denne Mand, hvad der ligger dem paa Sinde. Noget ganske andet vil det være, om en Kvinde, med kvindelig Medfølelse og Forstaaelse, tilbyder dem sin Bistand. Og allerhelst skulde de have Lejlighed til at kunne gaa til en saadan udenfor Fabrikkernes Enemærker. Det blev da Vedkommendes Sag at undersøge paa Stedet, hvorvidt Klagerne var berettigede eller ikke.

Vi tror, at der fra alle humanttænkende Kvinder vil vise sig Tilslutning til Ønsket om at faa kvindelige Fabriksinspektører ansat ogsaa hos os.

Og vi opfordrer derfor „Dansk Kvinderaad", der jo repræsenterer vore fleste Kvindeforeninger, til at tage denne Sag i sin Haand: indhente yderligere Oplysninger fra Udlandet og derefter i Forening med samtlige kvindelige Fagorganisationer, indgive et Andragende til Lovgivningsmagten derom.

Kan der fra hele Landets samlede Kvindeforeninger fremkomme et højlydt og vægtigt Krav om en saadan Reform — tør vi da ikke tro, at Lovgivningsmagten vil høre os og tillige forstaa, at det kun er Ret og Retfærdighed vi beder om?

Kvindekongressen i London.

Det er ikke uden Interesse at sammenligne de Beretninger der fra den danske Kvindeverdens Repræsentanter officielt foreligger fra Kongressen i London. Man faar et lille Indtryk af, at *dersom* alle disse spredte Kræfter fra Samfundenes forskellige Lag virkelig en Gang kan komme til at *arbejde* sammen, hvilken mægtig uimodstaaelig Hær vil det da ikke blive! Og man faar et Indtryk, der fylder en med et stort lysende Haab til Fremtiden, at hvad der endnu skiller, er i Virkeligheden ikke de store Principspørgsmaal — hvad Kvinder i alle Samfundslag anser for Ret og Retfærdighed, det er ikke væsentlig forskelligt, — men hvad der skiller, er egentlig blot dette: Mangel paa gensidig Forstaaelse, maaske endda særlig gældende Formalitetsspørgsmaalene. Den Dag Forstaaelsen er naaet, vil det frugtbringende Samarbejde komme af sig selv. Og at vi er godt paa Vej til at faa hinanden i Tale, bringer netop den i Sommer afholdte Kvindekongres i London et fuldgyldigt Vidnesbyrd om.

Fru Emma Gad, Bourgeoisiets Repræsentant, føler sig jo nok staaende lidt uden for de kæmpendes Rækker og har ikke helt været begejstret for at „al Verdens uvedkommende Damer, der havde lidt Penge til en Ferierejse, skyndte sig at melde sig ind i en Forening for at benytte denne enestaaende Chance til som Kongresmedlemmer at besøge London og faa Adgang til de fornemste Interiører, der ellers maa betragtes som Selskabslivets Allerhelligste" — — men Fru Gad siger ogsaa: „Gid vi kunde tilegne os lidt af den Aand, der besjæler de bedste af dem (Londons fornemme Kvindeverden) og som faar højbaarne Damer som Lady Aberdeen og Lady Somerset til at føle sig som Søstre af enhver arbejdende Kvinde — ikke ved barmhjertig Velgørenhed, men ved sand og sund Interesse for de vanskelige sociale Spørgsmaal og ved utrættelig Virken for at højne Udviklingen gennem Kvinderne, paa hvem et Lands Fremgang og Trivsel i saa høj Grad beror."

Den Kvinde, der kan sige dette, har i Virkeligheden taget sit Stade.

Fru Charlotte Norrie føler sig staaende som aktivt Medlem midt i den kæmpende Kvindehær og bringer lyse og livlige Beretninger fra det store Stevne. Det er en Glæde at høre, hvorledes Udlandets Opmærksomhed baade før og under Kongressen har været henvendt paa Danmark og hvorledes man stadig ønsker Oplysninger fra Danmark.

Vore smaa Hjerter banker af Taknemlighed mod disse faa Kvinder, der ude i det store Udland, blandt en Forsamling paa ca. 3000 Mennesker, har gjort deres Personligheder gældende, har repræsenteret vort lille Land — og gjort det med Hæder.

Fru Nelly Hansen, Arbejderkvindernes Repræsentant, berører dog de dybeste Strenge, her lyder Sukket fra den lidende Menneskehed: — — „De delegerede optraadte i Fløjl, Silke og Kniplinger — efter nyeste Mode, syet af fattige Sypiger rundt paa Kvistkamrene i Verdens Storbyer. — Det store Spørgsmaal var der alligevel — for den, der kunde se igennem Glimmeret. Men Arbejderne var meget svagt repræsenterede — kun 2 af ca. 3000. Det store Spørgsmaal blev ogsaa behandlet og diskuteret — men i det mindste af Kongressens Mødelokaler, og saare betegnende for den Behandling, disse Spørgsmaal fik — var det, at af alle de Kvinder, som fra de forskellige Lande skulde give Beretning om Fagorganisationerne, var Taleren fra Danmark den eneste, der nogensinde selv har haft behov at tilhøre en Fagforening. — —

Det var de selvstændige Kvinder, der gav denne Kongres sit Præg, — den Mængde af Kvinder, der har formaaet at gøre sig gældende, at udrette noget — at skabe sig en Stilling i det nuværende Samfund.

Som Helhed nærmest en stor selskabelig Sammenkomst, men ogsaa i sin Karakter af en saadan var den et uomstødeligt Bevis for den Revolution, der i de sidste Aartier er foregaaet i den almindelige Opfattelse af Kvindens samfundsmæssige Stilling. — Den økonomisk selvstændige Kvinde — der ikke behøver at ty til Ægteskabet som eneste Udvej til Forsørgelse — er nu en Faktor, som Samfundet regner med — hendes politiske Selvstændighed er derfor kun et Tidsspørgsmaal og ikke længer noget Problem."

Vi skal i et følgende Nummer — efter „Vestsjællands Socialdemokrat" — hvortil Fru Hansen særlig er knyttet derved, at hendes Mand er Bladets Redaktør — bringe et Uddrag af Fru Hansens Foredrag paa Kongressen, der indeholder mange værdifulde Op-

Vore egne Vinduer.

Den i København bosatte svenske Forfatterinde: Fru Marie Anholm, har i det svenske „Frederika-Bremer-Forbundet"s Tidsskrift „Dagny" givet en Skildring af Forholdene vedrørende den københavnske Kvindeverden, som af alle Kredse i Landet vil læses med Interesse.

„For den, der efter nogle Aars Fraværelse atter vender tilbage, er det øjensynligt, at der for nærværende Tid gaar en Strømning af vaagnende Liv gennem den danske Kvindeverden.

Og glædeligt nok begynder Kvindebevægelsen at blive populær — inden for visse Grænser i det mindste — hvad den aldrig før har været. Stadig videre Kredse kommer ind i Bevægelsen.

Kvinderne organisere sig, associere sig og starte Foretagender til alment bedste og vise derved at være i Besiddelse af et virkelig forbløffende praktisk Blik og praktisk Dygtighed.

Det er tydeligt, at Fællesfølelsen er vakt, om den ogsaa til at begynde med ytrer sig som en Korporationsaand.

Kunstnerinder og Forfatterinder have saaledes i deres selskabelige Klub: „Cirklen" faaet et Foreningsbaand, som hidtil var savnet. Af Medlemsbidrag og andre Indtægter (som Gæsters Adgang til Foreningens større Festligheder) dannes et Pensionsfond for Medlemmer efter 20 Aars Forløb. Og „Cirklen"s Regnskab viser allerede efter det første Aar et lysende Resultat af ca. 2,000 Kr. Overskud.

De kvindelige Kontorister og Ekspeditricer m. fl. have i „Hegnet" faaet deres Foreningspunkt. De have et fortræffeligt centralt beliggende Lokale, hvor de samles om Aftenen. En Aften om Ugen have de lidt Selskabelighed med Foredrag, Musik m. m. m,

Et andet højst fortjenstfuldt Foretagende er Kvindernes Køkken. I en Stad, hvor man forgæves har gjort Forsøg paa Oprettelse af Husholdningsskoler med Bespisning — og hvor der ikke findes andre billige Restauranter end almindelige „Spisehuse" fylder et saadant Foretagende et længe følt Savn.

Kvindernes Køkken blev ogsaa hilst med Jubel over hele Linien af de ensomme selvforsørgende Kvinder, som kunde ofre 40 Øre paa deres Middag. Her er dette Kunsstykke virkelig udført: 2 Retter rigelig udmærket tillavet Middagsmad for 40 Øre. Endda kan man høre Klage over, at det er for dyrt — Klager, som kaste et skarpt Lys over de smaa Forhold, under hvilke den arbejdende Kvinde her lever. Det er i Virkeligheden kun Minoriteten, som kan „flotte" sig med et Middagsbesøg i Kvindernes Køkken.

Naar man — som saa mange, mange (ogsaa eksaminerede) Lærerinder maa undervise for 25—37 Øre i Timen, saa er 40 Øre for Middag allerede for meget. Naar man — som et Antal unge Piger, der sysselsættes med Porcellænsmaling paa en af de fineste Fabriker, faar 34 Øre — 34 Øre for at dekorere med Blomstermotiv et helt Dusin Kopper med Underkopper til, saa kan der i det hele taget ikke blive Spørgsmaal om *god* Mad. Og for de Legioner af arme Medsøstre, som leve — om det ellers kan kaldes at leve — af Linnedsyning, Broderi o. s. v., er det ikke bedre bevendt. For alle disse er Kvindernes Køkken, trods sin Billighed det uvægerlig stængede Paradis.

Den 5. April aabnedes et nyt kvindeligt Foretagende: Damernes Formiddagsklub, hvor Damer fra By og Land kunne udhvile sig, nyde Forfriskninger, læse Blade m. m. Medlemskontingentet er kun 3 Kr. aarlig og derfor kan man daglig opholde sig i Klubben til Kl. 6 Eftermiddag.

Mer end et journalistisk Hjertesuk er steget op fra et mandligt Bryst og har genlydt fra Bladene: saa fortræffelige, som baade Klubben og Køkkenet er, vilde ingen Mand kunne indrette det.

Kontingentet til Klubben har kunnet sættes saa lavt, endda midt i